

Notat

Båtseptik i Randsfjorden

Innledning

Styringsgruppa i vannområde Randsfjorden har tidligere bestilt et notat om båtseptik i Randsfjorden. Dette har bakgrunn i at fjorden er et populært område for fritidsbåter i alle størrelser og med forskjellige fasiliteter. Flere av de større båtene har toalettløsning om bord, samtidig som det ikke er noen kjente tømmeplasser for båtseptik. Dette medfører at det sannsynligvis blir tømt avløp fra fritidsbåter rett i fjorden, noe som er forbudt.

Tømming av båtseptik har nå og da dukket opp som tema i innsjøer og langs kysten, og regelverk og oppfølging er strammet inn flere steder. Med unntak av vannområde Hurdalsvassdraget/Vorma har det vært arbeidet lite med dette i innlandet, mens vannområdene rundt Oslofjorden er godt i gang med å forbedre situasjonen. Det er i arbeidet med dette notatet hentet mye relevant informasjon fra arbeidet som er gjort i Hurdalsvassdraget/Vorma. Omfanget av septiktømming i Randsfjorden er ikke kjent, men det må forventes at det forekommer i et visst omfang så lenge antallet båter er så høyt. Det må også forventes at problemet vil øke i fremtiden, gitt et stadig økende antall båter i fjorden.

Innenfor vannområde Randsfjorden er det ikke grunn til å tro at det forekommer båter med toalettløsninger i andre sjøer enn Randsfjorden. Etablering av tømmeplaser i Randsfjorden vil derfor løse problemstillingen for hele vannområdet.

Krav og føringer

Det er forbudt å slippe ut kloakk fra båter til vassdrag, og i særdeleshet til drikkevannskilder. Videre har regjeringen i forbindelse med føringer for regionale vannforvaltningsplaner tydeliggjort en forventning om at alle utslipp av urensset sanitært avløpsvann skal saneres. Kommunene har et konkret ansvar for å sørge for tømmeplaser for avløpsvann fra fritidsbåter, på lik linje som fra bobilene.

Følgende lover, forskrifter og nasjonale føringer legges til grunn:

- ✓ Forurensingsforskriften kapittel 23 . «Hindring av forurensning ved kloakkutslipp fra skip».
- ✓ Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven)
 - § 7. «Ingen må ha, gjøre eller sette i verk noe som kan medføre fare for forurensning uten at det er lovlig etter §§ 8 eller 9, eller tillatt etter vedtak i medhold av § 11.»
 - § 26: «Kommunen skal sørge for tømmeplaser for mindre rensinnsamlinger som slamavskillere og samlekummer for avslamming av sanitært avløpsvann og overvann. Det samme gjelder for oppsamlingstanker med ubehandlet sanitært avløpsvann. Kommunen skal også sørge for nødvendige anlegg for tømmeplaser for avløpsvann fra bobilene, fritidsbåter m.v.»

- §§ 23 og 34, hhv. om kommunal avfallsinnsamling og tømming, kan også komme til anvendelse.
- ✓ Forskrift om vannforsyning og drikkevann (drikkevannsforskriften)
 - § 4: «Det er forbudt å forurense drikkevann. Forbudet omfatter alle aktiviteter, fra vanntilsigsområdet til tappepunktene, som medfører fare for at drikkevannet blir forurenset. Med aktiviteter menes også friluftsliv og annen utøvelse av allemannsretten....».
- ✓ Nasjonale føringer for arbeidet med oppdatering av de regionale vannforvaltningsplanene
 - kap. 8: «Direkte utslipp av urensert sanitært avløpsvann til vannforekomster avsatt til uttak av drikkevann, skal være sanert, jf. drikkevannsforskriften § 4....»

Målsetting

Hensikten med dette notatet er å legge til rette for en samordnet håndtering fra kommunenes side. Målet er at man gjennom godt samarbeid mellom kommunene og aktuelle båtforeninger vil etablere gode mottaksløsninger for båtseptik fra fritidsbåter i Randsfjorden.

Det er kommunene selv som må sørge for etablering og drift av anleggene, eventuelt sammen med båtforeningene. Vannområdet kan, dersom ønskelig, bistå med koordinering og bakgrunnsinformasjon i det videre arbeidet.

Kartlegging

Det er gjennomført en kartlegging av antall båter i Randsfjorden. Informasjon er innhentet ved hjelp av flyfoto og komplettert med opplysninger fra båtforeninger/båthavner og andre kilder.

Ut i fra kartleggingen er det i underkant av 600 faste båt plasser i Randsfjorden. Det inkluderer alle tilrettelagte båthavner og brygger som er identifiserbare på flyfoto og med >5 båter. I tillegg kommer private plasser på mindre brygger og bøye plasser, samt tilkjørte båter på kortere opphold (dagstur e.l.). Det totale antall båter med opphold i Randsfjorden er derfor svært vanskelig å fastslå, men det er naturlig å konkludere med at det er godt over 600 stk.

Det foreligger ingen oversikt over hvor stor andel av båtene som har toalettløsninger om bord. Erfarings tall fra lignende arbeid i f. eks vannområde Hurdalsvassdraget/Vorma indikerer at det kan være i størrelsesorden 100-200 båter.

Aktuelle løsninger

Krav til løsninger

Det finnes flere forskjellige typer båttoalett, og tekniske løsninger og krav til tømmeanlegg må tilpasses både hvilke typer toalett som rent faktisk finnes i båtene det skal gjelde for, og de muligheter og begrensninger som finnes på lokasjonene. En nasjonal kartlegging (Borghagen 2009) i Sverige (i hovedsak kystområdene) viste følgende typer:

- a. Porta potti o.l. (portabel tømming) (25 % av båtene).
- b. Fast toalett uten tank, direkteutslipp til vassdrag (28 % av båtene).
- c. Fast toalett med tank, kan pt. bare tømmes til vassdrag (33 % av båtene).
- d. Fast toalett med tank, og oppsugingsmuligheter (14 % av båtene).

Det er uvisst om dette kan overføres til forholdene i Randsfjorden, men det gir en viss oversikt over hvilke typer som finnes installert i båter. Det er naturlig å forvente at det finnes båter med alle disse forskjellige løsningene i vårt vannområde. En kartlegging i Hurdalsvassdraget/Vorma viste at løsning a. og d. var vanligst, mens de to andre løsningene bare unntaksvis var i bruk.

Det er for øvrig kun alternativene a og d over som det er mulig å tilrettelegge for i praksis. Finnes det båter med løsning b eller c må de selv bygge om båten slik at tømning kan foretas på lovlig måte, eller avinstallere anlegget.

Tømmestasjoner for båtseptik bør etableres i samarbeid med aktuelle båtforeninger/båthavner. Det må være lett å legge til bryggene for båtene, og være ledig kapasitet til enhver tid. Det bør være strøm der. Det bør være kort avstand til kommunalt ledningsnett, alternativ til tett tank på land.

Det anbefales at anskaffelse av løsninger tilpasses den enkelte lokasjons mulighet og deretter ut fra definerte og stedsspesifikke funksjonskrav. Aktuelle funksjonskrav som bør vurderes nærmere er:

- ✓ Tilgang til kommunalt avløpssystem eller eventuell tømmeffrekvens ved bruk av tett tank
- ✓ Beskrivelse av økonomiske rammer
- ✓ Risiko for ytre påvirkninger som flom, frost og hæververk
- ✓ Om det skal være innebygd i eget lokale, eller frittstående anlegg
- ✓ Skal fullt serviceprogram fra leverandør inngå, evt. hvilke oppgaver
- ✓ Ansvarsfordeling av drift/vedlikehold mellom kommune og båtforeningene bør beskrives
- ✓ Skal hele anlegget bestilles ferdig, eller bare deler/komponenter
- ✓ Skal leverandøren også installere anlegget
- ✓ Skal anlegget komme til båt-plassen eller båten komme til anlegget
- ✓ Leveringstid
- ✓ Finansiering
- ✓ Livslengdekostnad – LCC

Det kan vurderes om alle anleggene bør inn i en og samme anskaffelse for å få det rasjonelt, og billigere. Det kan vurderes å be entreprenører om å foreta befaringer, og så beskrive foreslåtte løsninger. Finansieringen og anskaffelsesprosessen bør avklares i en tidlig fase.

Sett fra brukerens synspunkt bør en god lokasjon oppfylle følgende:

- ✓ plassering ved båthavn/annen båtservice
- ✓ er lett synlig og kjent
- ✓ er fysisk enkel å komme til
- ✓ kan benyttes hele døgnet (det bør være lys på anlegget)
- ✓ er selvbetjente, dvs. krever ikke driftspersonale
- ✓ er enkel og kjennes trygt å bruke
- ✓ har tydelige instruksjoner for bruken/driften. QR-kode med video som forklarer tømmerutinene kan være smart, i tillegg til værbestandig plakater på stedet
- ✓ er kostnadsfri for brukeren
- ✓ er tilpasset ulike tekniske innretninger i båten

Sett fra anleggseierens synspunkt bør en god lokasjon oppfylle følgende:

- ✓ kan bestilles som en helhetsløsning
- ✓ har en leverandør som tar helhetsansvar
- ✓ er tilpasset for ulike tekniske grensesnitt
- ✓ tåler håndteringsfeil uten å gå i stykker
- ✓ tåler ulike pumpemedier
- ✓ krever begrenset forebyggende vedlikehold
- ✓ har lite driftsvedlikehold
- ✓ har lang livslengde
- ✓ har lav livsløpskostnad

I et anbud bør det framkomme spesifisert pris per anlegg for:

- ✓ Selve produktet inkl. levering
- ✓ Tekniske tilkoblinger
- ✓ Fysisk installasjon
- ✓ Montering/kobling/igangsetting
- ✓ Drift- og driftsovervåking
- ✓ Vedlikehold
- ✓ Opplæring/informasjon, brukerveiledning (inkl. evt. plakat/poster på stedet)
- ✓ Andre kostnader

Aktuelle lokasjoner

Bergervika, Jevnaker

Båthavn med >120 plasser.

Røykenvika, Gran

Båthavn med >150 plasser.

I følge kommunen har det tidligere vært et etablert tømme punkt for turistbåten «Kong Haud», men det er usikkert hvilken tilstand dette punktet har i dag.

Kråkvika, Søndre Land

Båthavn med >40 plasser.

Alle de foreslåtte lokalitetene har kort vei til strøm og kommunale avløpsledninger. De er også spredd utover slik at hele fjorden får et betydelig forbedret tilbud, samtidig som hver av de tre kommunene med betydelig strandlinje får hvert sitt mottakspunkt.

Fremtidig praksis

Dersom det i fremtiden søkes om å etablere bryggeanlegg/båthavn, og dette anlegget kan huse store båter, bør det settes krav om at det skal etableres tømmeanlegg for båtseptik lokalt. Dersom det er hensiktsmessig bør det også kreves at båtforening/bryggeeier skal drifte anlegget, samt at det ikke tildeles båtplasser til båter med toalettløsninger som ikke kan tømmes i det tømmeanlegget.

Forslag til videre arbeid

Det forslås at kommunene Jevnaker, Gran og Søndre Land starter et arbeid med etablering av tømmestasjon for båtseptik. Hver enkelt kommune vurderer selv om det kreves en politisk sak, eller om dette ligger innenfor hva som kan besluttes administrativt. Videre må hver enkelt kommune vurdere om kostnader ligger innenfor allerede vedtatte rammer, eller om det må spilles inn til budsjettbehandling kommende år.

Vannområde Randsfjorden kan om ønskelig være pådriver i den videre prosessen. Det kan eksempelvis innebære å ta initiativ til et felles oppstartsmøte for de aktuelle kommunene, samt eventuelt bidra i utarbeidelse av felles anbudsgrunnlag eller lignende.

Gran 8.4.22

Håvard Lucassen